

GT.0000025853

ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI

TRẦN THỊ BÍCH HỒNG - CAO MINH KIỂM

TRA CỨU THÔNG TIN TRONG HOẠT ĐỘNG THƯ VIỆN - THÔNG TIN

Giáo trình dùng cho sinh viên đại học
và cao đẳng ngành Thư viện - Thông tin

YÊN
EU

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

TRẦN THỊ BÍCH HỒNG - CAO MINH KIỂM

TRA CỨU THÔNG TIN TRONG HOẠT ĐỘNG THƯ VIỆN - THÔNG TIN

**Giáo trình dùng cho sinh viên đại học
và cao đẳng ngành Thư viện - Thông tin**

(Tái bản có sửa chữa và bổ sung)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

Mục lục

	<i>Trang</i>
Lời nói đầu	9
Chương 1. Tổng quan về tra cứu thông tin	
1. Tra cứu thông tin	13
1.1. Một số khái niệm	13
1.2. Các dạng tra cứu thông tin	19
2. Hệ thống tra cứu thông tin	29
2.1. Ngôn ngữ tìm tin	30
2.2. Bộ máy tra cứu	70
2.3. Lệnh tìm	110
2.4. Con người	111
Chương 2. Chiến lược tra cứu thông tin	
1. Các bước của quá trình tra cứu	120
1.1. Tìm hiểu yêu cầu tin và phân tích vấn đề	121
1.2. Thể hiện yêu cầu bằng ngôn ngữ tìm tin	125
1.3. Xác định nguồn tra cứu	125
1.4. Lựa chọn công cụ tra cứu	126
	3

1.5. Thực hiện tra cứu	127
1.6. Phân tích kết quả của chiến lược tìm tin	128
1.7. Biên tập và trình bày thông tin	129
1.8. Đánh giá tính phù hợp của thông tin nhận được	130
2: Quá trình tìm tin tự động hoá	137
2.1. Các bước của quá trình tìm tin tự động hoá	137
2.2. Các bước của tìm tin trực tuyến	138
3. Đánh giá hiệu quả tra cứu	139
3.1. Tiêu chuẩn đánh giá	139
3.2. Các chỉ số đánh giá hiệu quả tra cứu thông tin	141
Chương 3. Phương pháp tra cứu thông tin truyền thống	
1. Tra cứu thông tin thư mục	144
1.1. Nguồn tra cứu chính	145
1.2. Phương pháp tra cứu	146
2. Tra cứu số liệu và dữ kiện	167
2.1. Nguồn tra cứu chính	167
2.2. Phương pháp tra tìm	168
3. Một số vấn đề cần lưu ý trong quá trình tra cứu	173
Chương 4. Tìm tin tự động hoá	
1. Dạng tìm tin tự động hoá	179
2. Cú pháp của tìm tin tự động hoá	181
2.1. Biểu thức tìm	182

2.2. Toán tử	184
2.3. Sử dụng toán tử boole	185
2.4. Toán tử lân cận	192
2.5. Sử dụng ký hiệu chặt cụt	198
2.6. Tìm so sánh	199
2.7. Tìm giới hạn theo trường	200
2.8. Trình tự xử lý và thay đổi mức ưu tiên	202
2.9. Sử dụng dấu đóng/mở ngoặc đơn	202
3. Ngôn ngữ lệnh trong tìm tin tự động hoá	203
3.1. Hệ thống dòng lệnh	204
3.2. Hệ thống thực đơn	206
3.3. Hệ thống hỗn hợp	208
3.4. Hệ thống tựa Web	208
4. Những bước tìm tin tự động hoá cơ bản	209
4.1. Xác định các khái niệm và thuật ngữ tìm	211
4.2. Lựa chọn chiến lược tìm tin	213
4.3. Xây dựng biểu thức tìm	214
4.4. Đánh giá sơ bộ và hiệu chỉnh kết quả tìm kiếm	214
5. Chiến lược tìm tin tự động hoá	216
5.1. Chiến lược tìm ngắn gọn	218
5.2. Chiến lược xây dựng khối	218
5.3. Chiến lược các bước liên tiếp	221
5.4. Chiến lược mở rộng dần dần	222

6. Tìm tin trực tuyến	223
6.1. Quá trình phát triển của công nghiệp thông tin trực tuyến	225
6.2. Các thành phần của công nghiệp thông tin trực tuyến	227
7. Tìm tin trên CD-ROM	229
7.1. CD-ROM và cơ sở dữ liệu trên CD-ROM	229
7.2. So sánh tìm tin trên CD-ROM với tìm tin trực tuyến	233

Chương V. Tìm tin trên mạng INTERNET

1. Những khái niệm cơ bản về Internet	236
1.1. Định nghĩa Internet	236
1.2. Địa chỉ IP và địa chỉ tên miền	238
1.3. Các dịch vụ cơ bản của Internet	242
2. World Wide Web	244
2.1. Một số khái niệm cơ bản của World Wide Web	244
2.2. Trình duyệt Web	249
2.3. Nguồn tin trên World Wide Web	250
3. Tìm tin trên Web	252
3.1. Máy tìm tin	253
3.2. Danh bạ chủ đề	267
3.3. Hướng dẫn chủ đề chuyên môn hoá	269
3.4. Cơ sở dữ liệu	270
Hướng dẫn tự học	272
Tài liệu tham khảo	289

Bảng chữ cái viết tắt

AACR	Quy tắc biên mục Anh - Mỹ (Anglo-American Cataloguing Rule)
BBK	Khung phân loại thư mục thư viện (Biblioteko-Bibliographicheskaia Klassificatsia)
CD-ROM	Bộ nhớ chỉ đọc trên đĩa nén (Compact Disc Read Only Memory)
DDC	Bảng phân loại thập tiến Dewey (Dewey Decimal Classification)
ISBD	Mô tả sách theo chuẩn quốc tế (International Standard Book Description)
LCC	Bảng phân loại Thư viện Quốc hội Mỹ (Library of Congress Classification)
LCSH	Bảng đề mục chủ đề của Thư viện Quốc hội Mỹ (Library of Congress Subject Headings)
MARC	Biên mục máy tính đọc được (Machine Readable Cataloguing)
MLCĐ	Mục lục chủ đề
MLCC	Mục lục chữ cái

MLPL	Mục lục phân loại
OPAC	Mục lục truy cập công cộng trực tuyến (On-line Public Access Catalog)
RAMEAU	Repertoire d'Autorite' Matiere Encyclope'dique et Alphabetique Unifie
UDC	Bảng phân loại thập tiến quốc tế (Universal Decimal Classification)
UNESCO	Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hoá Liên hợp quốc (United Nations's Education, Science and Culture Organisation)
URL	Định danh tài nguyên thống nhất, Định danh nguồn tin thống nhất (Uniform Resource Locator)
WWW	World Wide Web hoặc Web

Lời nói đầu

Từ những năm 50 của thế kỷ XX cho đến nay với sự xuất hiện của nền văn minh trí tuệ thuộc các lĩnh vực khoa học, kỹ thuật, công nghệ, kinh tế và xã hội đã mang lại nhiều biến đổi sâu sắc chưa từng có trong lịch sử loài người. Trên thực tế, thời đại trí tuệ đang được mở màn bởi một loạt các cuộc cách mạng nối tiếp nhau như cách mạng công nghệ, cách mạng thông tin với các ngành có hàm lượng khoa học kỹ thuật cao làm then chốt (tin học, vi điện tử, viễn thông, công nghệ sinh học, vật liệu mới, năng lượng mới,...). Những ngành này đã, đang và sẽ làm biến đổi cơ bản về công cụ, các phương pháp tổ chức quản lý nên sản xuất xã hội cũng như dịch vụ làm cho sản xuất phát triển cao, tinh vi chưa từng thấy. Với sự phát triển của khoa học và kỹ thuật đã dẫn tới sự bùng nổ thông tin. Khối lượng tài liệu khoa học tăng theo cấp số nhân, phong phú về nội dung, đa dạng về hình thức, tồn tại dưới nhiều dạng thức khác nhau (dạng giấy, dạng vi phim, vi phiếu, đĩa từ, đĩa quang,...). Đặc biệt sự phát triển cực kỳ nhanh chóng của Internet, đã và đang mở ra những thời cơ và thách thức mới đối với việc sản sinh, lưu giữ, tìm kiếm và cung cấp thông tin.

Chính vì vậy mà việc sử dụng tài liệu và tra cứu thông tin gặp không ít khó khăn, đặc biệt là vấn đề định hướng nguồn tài liệu mới (hàng ngày có khoảng trên 200 trang tạp chí khoa học; mỗi năm có khoảng trên 10 triệu

sáng chế phát minh được công nhận, 5 triệu bài báo được đăng tải và hàng triệu cuốn sách được ra đời). Để giúp người dùng tin định hướng, khai thác và sử dụng một cách triệt để và có hiệu quả các nguồn tin đó, các cơ quan thông tin - thư viện phải có phương pháp tra cứu một cách khoa học và lôgic.

Tra cứu thông tin là một trong những môn học mang tính khoa học, tính kỹ thuật, tính linh hoạt và định hướng cao, nằm trong chương trình đào tạo ngành Thư viện - Thông tin. Môn học trang bị cho sinh viên những kiến thức cơ bản, có hệ thống về lý luận tra cứu thông tin, cũng như những kỹ năng cần thiết về phương pháp tra cứu. Giáo trình "Tra cứu thông tin trong hoạt động thư viện - thông tin" được biên soạn phù hợp nội dung chương trình giảng dạy đã được thông qua, phù hợp với hoạt động tra cứu trong thực tế rất đa dạng và phong phú đang được tiến hành ở tất cả các thư viện và cơ quan thông tin trong nước, cũng như tiếp cận được những phương pháp tìm tin tự động hoá phù hợp với xu hướng phát triển của ngành trên thế giới. Giáo trình "Tra cứu thông tin trong hoạt động thư viện - thông tin" dùng làm tài liệu giảng dạy và tham khảo cho cán bộ giảng dạy và tài liệu học tập cho sinh viên hệ đại học và cao đẳng ngành Thư viện - Thông tin và trong những trường hợp nhất định có thể làm tài liệu tham khảo cho những người quan tâm tới vấn đề này.

Trong quá trình biên soạn và xuất bản giáo trình chúng tôi nhận được sự đóng góp, giúp đỡ rất chân tình của các đồng nghiệp ở bộ môn Thông tin học, khoa Thông tin - Thư viện Trường Đại học Văn hoá và các chuyên gia trong ngành. Cho phép chúng tôi bày tỏ lời cảm ơn chân thành.

Sau 4 năm xuất bản giáo trình, cùng với sự phát triển mạnh mẽ của khoa học và công nghệ, trong đó có công nghệ thông tin và thông tin học